

1978

De
LOCUTIONE EMBLEMATICA

ad Cap. III. Zachar. vers. 9.
differens

V I R O S

Illustres, Generosos, Amplissimos, Consultissimos
admodum Reverendos Patronos, & Scholæ Antistites
Spectatissimos, ut et Omnes omnium Ordinum Musarum
Fautores Nobilissimos & Honoratissimos

Ad

Actum Oratorium

Et

Subsequens Examen

Die 29. & 30. Mart. 1773. hor. mat. 9:
In Schola Cotheniensi Reformata
celebrandum,

humanissime invitatur

Joannes Augustus Lüdicke
Con-Rector.

Cothenii, ex Officina Schöndorfiana.

X 30 63685

Kopiel 78 M 484 (5)

L 153

§. 1.

Circumspicienti mihi, oculos hinc & illinc
disjicienti, de argumento quodam,
quod programmatis loco proponerem,
brevibusque pro ratione temporis de-
ducerem opportune sese obtulit materia ejusmodi, de
qua altum apud Bibliorum interpretes est silentium, &
quæ tamen, si bene consideretur, magnam in sacrarum
litterarum explicatione adfert utilitatem.

§. 2.

Feliciori tramite vero ut decurrat labor noster sine
prorsus adhibitis ambagibus locutionem emblematicam
Cap. III. Zachar. vers. 9. explicabo. Verba hujus vers.
sic habent :
A.

בִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנַי יְהוֹשֻׁעַ עַל-אֶבֶן אֶחָד שְׁבַע
 עֵינַיִם הִנְנִי מִפְתַּח פְּתָחָהּ נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת-עֵזוֹ הָאֶרֶץ
 הַזֶּה בַּיּוֹם אֶחָד:

h. e. Quia ecce lapis, quem dedi ad facies Jehosuah, super lapidem unum septem oculi: ecce ego aperiens apertionem ejus dixit Dominus exercituum, & removebo iniquitatem terræ illius in die una. Quatuor ad hunc locum accuratius perpendenda sunt:

- I. Quid intelligatur per lapidem unum coram facie Josuæ pontificis.
- II. Quinam sint septem oculi in eum lapidem conversi.
- III. Quonam alludent cælaturæ ejus lapidis.
- IV. Quonam deletio criminum memorata terræ uno die.

§. 3.

I. Ad quæstionem primam quod attinet non desunt, qui nomine emblematico lapidis unius intelligi simpliciter putant personam Messiaë, alibi sub eodem emblemate in S. S. occurrentem Pf. 118. Jes. 28. 1. Petr. 2. & alibi, absque ulla allusione alia quam hæc, quæ sit ad naturam & proprietates cujusvis firmissimæ lapidis & solidæ rupis, sed quamvis fateamur omnino hoc loco de Messia quoque esse cogitandum, facile tamen patet ex totius dicti allegoria generalem hujusmodi allusionem non sufficere, non de quovis firmiosissimo lapide dici poterat positum fuisse a Deo coram facie Josuæ pontificis,

Mi.

Minus recte se habet expositio eorum, quibus lapis noster symbolice pontifex successor Josuæ, quomodo is dici potuit positus coram facie Josuæ, cur in eum potius conversi septem oculi, quam in ipsum Josuam, cujus ipsius auspiciis restaurabatur templum, & formabatur reipublicæ & ecclesiæ post reditum e captivitate status.

Grotius respici censuit ad lapidem stanneum de perpendicularo dependentem in manu Zerubabelis, quando struebatur templum de quo Cap. IV, 10. sed parum omnino commode. Primo enim sermo hic est de lapide collocato in humo uti phrasis commatis nostri haud obscure innuere videtur coram facie Josuæ, non de lapillo aut alio aliquo pondere quod de funiculo in structura ædificii dependebat. Deinde agitur de lapide, qui non tam totius populi Israelis oculis erat expositus uti lapis perpendiculari in templi ædificatione, quam definite oculis tantum Josuæ ut pontificis. Tandem lapidi perpendiculari quoque dici non potest, quomodo convenerint cælaturæ, de quibus hoc comma.

Multo melius alii cogitant de præcipuo quodam, aut omnium primo lapide, in fundatione templi II. cuius collocatio coram facie Josuæ dicatur facta, quoniam is caput & princeps erat ecclesiæ Judaicæ summusque templi antistes, atque hoc quidem ita generatim recte se habet, sed tamen paulo adhuc specialius definiri debet, quisnam præcipuus ædificii templi lapis esse potuerit, cui ista specialia, quæ hoc commate memorantur, congruerint, quæ sane cuicunque lapidi præcipue in templi fundamentis non congruebant.

Nostri ergo sententia cogitandum est de celebri illo

lo lapide fundamenti seu positionis אבן שתייה quem Rabbini antiqui magno consensu describunt tanquam ingens saxum marmoreum collocatum in S. sanctorum cui in templo primo imposita arca foederis, cujus in templo II. locum tenuerit, de cujus lapidis existentia, quamvis dubitent quidam, satis tamen per constans omnium Judæorum testimonium videmur esse posse certi. Ad hunc lapidem hoc loco respici probabile fit, sequentibus argumentis.

1.) Quia nullus alius lapis præstantissimus & maximus in templo monstrari potest, de quo ita simpliciter & κατὰ φύσιν uti hoc loco fit, sermo fieri posset, & quidem tanquam de lapide uno & profus singulari אבן אחת.

2.) quoniam ei unice convenit, collocatum esse coram facie Josuæ pontificis maximi soli intranti in S. sanctorum datum erat ad scintillum lumen prunarum, suffitus eum contueri & quidem die solemni expiationis, ad quem ipsum ad finem versus videbimus alludi.

3.) Quoniam ad hunc lapidem S. sanctorum ob expiationem, quæ circa eum fiebat omnium maxime conversi erant oculi totius gentis. Hic quoque lapis considerari poterat, tanquam is, cujus causa totum struebatur templi ædificium, cujus usus erat præcipuus per cultum sacrum, cujus præcipua pars in S. S. peragebatur, Deum propitium reddere populo suo.

4.) Quodsi etiam sub nomine lapidis hoc loco cogitandum sit de persona Messie Salvatoris, æque ac in aliis sacre Scripturæ locis, lapis iste, qui erat in templo II. loco arcæ foederis, quæ basis quondam troni divini illustrem hanc personam omnium optime symboli-

bolice depingere potuit, quod in locis supra allatis nec non Jes. VIII. haud obscure fit.

§. 4.

II. Sed quid erunt jam septem oculi ad hunc lapidem conversi ?

Quinam putant, particula *by* indicari oculos fore in lapidis superficie, sic ut lapis occurrat tanquam ipse oculatus splendorem emittens atque oculos, quibus gratiose homines respicit, illuminans, quod de Christo spiritali lapide verissimum; sed non convenit id cum elegantia per analogiam emblematum, non cohærent oculi & lapis, quisnam unquam audivit de oculis in duro lapide, unde hæc potuerit mutuo sumi locutio. Unum instar omnium hujus sententiæ patronum audiamus, magnum Polum, cujus verba ex versione huc describimus. Auf diesem einem Steine, inquit, waren sieben Augen, und dem Josua und seinen Mitgenossen wird befohlen, darauf zu merken. Die Bedeutung hiervon nun sollte der Engel ihnen erklären. Es ist nicht unwahrscheinlich, daß dieser Stein ein Eckstein, und zwar ein Haupteckstein war, und daß die darauf ausgegrabenen Augen so stunden, daß sie nach verschiedenen Gegenden sahen. Alsdenn würde dieses ein sehr vollkommenes Sinnbild von Christo, dem Hauptecksteine, und von seiner vollkommenen Erkenntniß und Weisheit seyn, welche ihn geschickt machten, seine Kirche zu regieren, und für sie zu sorgen. vid. Opus Anglicanum.

Cl. ergo Vitringa Obs. f. Lib. I. diff. 3. cap. 4. §. 7. seqq. per *ב* *פ* *י* *י* intelligi mavult fontes ex superficie lapidis

B

pidis

pidis nostri prorumpentes, ita ut alias etiam ex rupibus Exod 17. Pf. 105. vers. 41. 1. Corinth. 10, 4. Quod etiam adoptavit Haseus in diss. de lapide fundamenti Cap. 4. §. 19. ubi ipsum lapidem fundamenti fuisse putat recisum de rupe percussa a Mose atque secutum dici Israelitas ratione non tantum fluxus aquarum per desertum, sed & propriissime quando ipsius rupis particula erat apud Israelitas servata pro basi arcæ foederis in sancto S. Fatendum est, vocem *ay* de fontibus interdum usurpari idque ideo, ut putamus, quia radix *ay* apud Arabes manandi habens significatum, maxime proprie, & forte primo sensu fonti potuit nomen dare, unde ob liquores ad visum facientes idem nomen ad oculum translatum. Fatendum quoque, quod additur aperiam aperturus ejus, optime de apertura fontium potuisse dici, uti Pf. CV, 41. Zachar. XIII, 1. & alibi. Sed non video, quomodo, si lapis hoc loco in allusione sit lapis fundamenti sanctuarii, hic quidem de prorumpentibus cogitari possit. Non de rupe deserti est sermo, e qua fontes prorumpere possint, sed de lapide intra conclave sanctuarii, quod autem Haseus id quidem absque uberiore refutatione pro mero figmento haberi licet, cui nullum certum est in s. codice fundamentum, non sane 1. Corinth. X, 4. illic enim sine dubio sequentes Israelitas aquæ ex percussa rupe tantum intelliguntur, quod autem addit ex Apocal. XXII, 1. de flumine exeunte ex trono Dei & agni id aliam habere allusionem ostendi potest.

Nostro itaque judicio interpretatio altera de oculis atque ad lapidem conversis, omnino servanda est. Dupliciter autem, quod ad allusionem septem oculi hic exponi queunt.

Cogi-

Cogitari potest de septem paribus oculorum Cherubinorum, quorum sculpturæ erant ad parietes S. sanctorum saltem in templo Salomonis, unde licet forte templo II. deessent, potuit tamen locutio sumi. Hoc modo autem septem oculorum paria concipi poterunt, si ponamus, quatuor Cherubinos pro angulis aditi, tres vero pro mediis parietibus, quarto latere ad orientem merito excepto, quoniam ibi introitus erat & velum.

Sed quum hæc nitantur hypothese quadam, quam fatendum est, non profus certum esse, quod ad numerum septenarium Cherubinorum. Potius per septem hosce oculos videmus, intelligere posse septem lucernas lychnuchi in sancto lumen fundentes versus velum S. sanctorum, maxime quando lychnuchus oblique constitutus cum Josepho concipitur speciatim dici potest etiam immediate ipsum lapidem fundamenti collustrasse lucernæ istæ, quando hic concipitur sanctuarium, prout expiationis die erat uti ex ultima parte versus liquebit, quando scilicet Pontifex maximus qualis Josua elevato velo in aditum intrabat. Lumina autem lychnuchi sub oculorum nomine concipi potuisse, neque a sacra neque ab aliis orbis terrarum linguis est alienum. Sic sol dicitur mundi oculus & oculus diei, sic apud Aristophanem το λαμπρον ομμα λυχνυς. sic apud Latinos scriptores oculi vulgo lumina & alias simili emblemate; sic apud Ovidium Amorum lib. 3. Eleg. 3. vers. 9. *Argistos habuit: radiant ut sidus ocelli.* Hinc etiam Matth. VI. vers. 22. dixit Christus, lucernam corporis esse oculum. Atque hinc ipsi Christo invito Apocal. Cap. I. vers. 14. tribuuntur oculi instar flammæ ignis, sed quod

quod magis rem conficit, ipsæ lucernæ lychnuchi sacri considerantur tanquam oculi Apocal. Cap. V. vers. 6. ubi septem oculi septem spiritus Dei dicuntur, qui Cap. IV. vers. 5. tanquam septem lucernæ ignis coram trono Dei ardentes occurrunt.

Atque ita liquet, saltem per naturam locutionis emblematicæ hic allusionem ad septem lucernas lychnuchi concipi posse, quod etiam omnino debeat, sequentibus argumentis probamus:

1.) quia hoc loco agitur de sanctuario prout se habet maxime die expiationis levato per pontificem in aditum intrantem velo & ita oculis radiantibus lucernarum, septem respicientibus lapidem in S. sanctorum, de quo hic agi vidimus.

2.) Quia mox sermo est de lychnucho & septem lucernis ejus Cap. IV. vers. 2. quo eodem cap. etiam vers. 10. septem oculorum Dei fit mentio.

3.) Hac ratione optime potuit describi, quod hic intenditur, scil. floriturum cultum sacr. sub Josuæ pontificis directione in structo templo, quemadmodum enim ardentes lychni sacri lychnuchi omnino partem faciebant quotidiani cultus Levit. Cap. XXIV. vers. 2. Exod. Cap. XXVII. vers. 21. sic in sacro codice alibi cultus s. templi quando consideratur, tanquam maxime florens, lucentis lychnuchi præ reliquis fit mentio, sic 2. Chron. Cap. XIII. vers. 11. atque hinc quum Deus interminatur remotionem exercitii cultus s. ecclesiæ Ephesinæ describitur phrasi remotionis lychnuchi ex ecclesia ista, Apocal. Cap. II. vers. 5.

§. 5.

III. Tertio loco quæritur, quid sibi velit, quod additur: & aperiam aperturas ejus, minus verisimilem jam supra vidimus eorum sententiam, qui putant, alludi ad foramina fontium in lapide nostro conspicua, ut paucis ergo dicam, quod verisimillimum nobis videtur, putamus

1.) generatim respici potuisse ad aliquam sculpturam ornatus causa lapidi positionis in intimo templi adito additam, qualem Judæi fuisse volunt, quæ nomen פטר exhiberet, sed

2.) posset etiam cogitari generatim de sculpturis, quibus omne templum Hieros. ornandum erat, in cujus structura tunc temporis occupabantur Judæi, cujusque veluti fundamentum quoddam noster erat lapis, cujus causa totum istud ædificium dici poterat erigi, sicut de eo verum esset, quod de erecto lapide memoriali dicebat Jacobus Patriarcha Genes. Cap. XXVIII. vers. 22. Et lapis iste, quem posui statuem, erit domus Dei, id est ejus quasi fundamentum erit, domusque Dei ad ipsum locum hujus lapidis ædificabitur. Sensus est: sculpam sculpturas ejus, id est: & huic lapidi faciam, ut maneat insculptum nomen memoriale meum, & omni porro templo cujus hic lapis jecit veluti fundamenta providentia mea splendidum appareat. Verbum פטר cum addito nomine פטר de sculpturis recte accipi, abunde patet ex Exod. Cap. 28. vers. 11. & 21. Cap. 39. vers. 30. 2. Chron. cap. 2. vers. 14. eodemque modo vox פטר etiam de elegantibus sumitur sculpturis, 1. Reg. VI, 18. 29. 32. 35. a verbo פטר

§. 6.

Ultimo tandem loco quæritur, qua mente addatur apud vatem nostrum *et tollam iniquitatem terra illius die una* cum sane primo intuitu nunquam tale quid contigisse aut contingere in œconomia ceremoniali potuisse videntur, sed certissime hic agitur de illustri illo sæculorum mundi die, quo Christus cruci affixus omnium electorum totius mundi culpam sublaturus erat, quemadmodum factum fuisse Christiani ex scriptis N. T. novimus. Alluditur autem sine dubio ad solennem diem expiationis, quo unico quotannis totius populi peccata expiabantur, typica ratione ut ex Levit. 16. & aliunde liquet, eo autem vere alludi confirmari potest, quemadmodum per locutionem ipsam quæ refertur alio commode nequit, sic ex collatione horum, quæ præcedunt, quibus satis aperte ducimur ad cogitandum de intimo sanctuario, in quo lapis arcam quondam sustinens lychnuchus luminibus suis eo respiciens.

§. 7.

Nos propositi nostri memores filum hic abrumpimus, benevolum Lectoris iudicium de his rudi penicillo elaboratis nobis promittentes. Quamvis vero haud negemus, hæc omnia pluribus adhuc deduci potuisse, subsistere tamen hic potuit, ut legibus satis fiat. Adeoque manum de tabula; indicandum modo est, quem in finem hæc a me in medium sint producta.

Instat

13

Instat scholæ nostræ dies lustricus, in quo & discipuli secundi ordinis sollemne examen subibunt. Explorandi sunt juvenes, quales in litteris fecerint progressus; & quomodo sint instituti.

Quidam exercitii gratia adorandum, quidam ad colloquendum prodibunt. Primus, qui in arenam descendet, est

Christianus Ludovicus Becker, Cotheniensis, proponet *Natura discipulum*,

Hunc deinde excipiet

Guilielmus Ludovicus Schneider, Cotheniensis, diserturus *de ira* versibus teutonicis.

Tandem

Joannes Georgius Fridericus Carolus Hanckwitz, Cotheniensis, *de Jacobo deplorante* perorabit.

Colloquio nomen est

**Denkwürdigkeiten der Anhaltischen Geschichte,
und besonders der Hoch-Fürstl. Residenz-
Stadt Cöthen.**

Collo-

Colloquentes vero sunt:

- 1.) Carolus Godofredus Bæntsch, Wendorf-Cotheniensis.
- 2.) Fridericus Daniel Stacke, Cotheniensis.
- 3.) Fridericus Henricus Guilielmus Ihring, Cotheniensis.
- 4.) Joannes Fridericus Carolus Poetsch, Elsdorf-Cotheniensis.
- 5.) Daniel Ludovicus Bramigk, Cotheniensis.
- 6.) Joannes Vollrath Ludovicus Salmuth, Cotheniensis.

Ordo Examins Classis secundæ:

- 1.) Catechismus,
- 2.) Oratio I.
- 3.) Epistol. Cicer. ad Famil.
- 4.) Oratio II.
- 5.) Græc. Testam. Nov.
- 6.) Colloquium.
- 7.) Ovid. Trist.
- 8.) Historia.
- 9.) Oratio III.

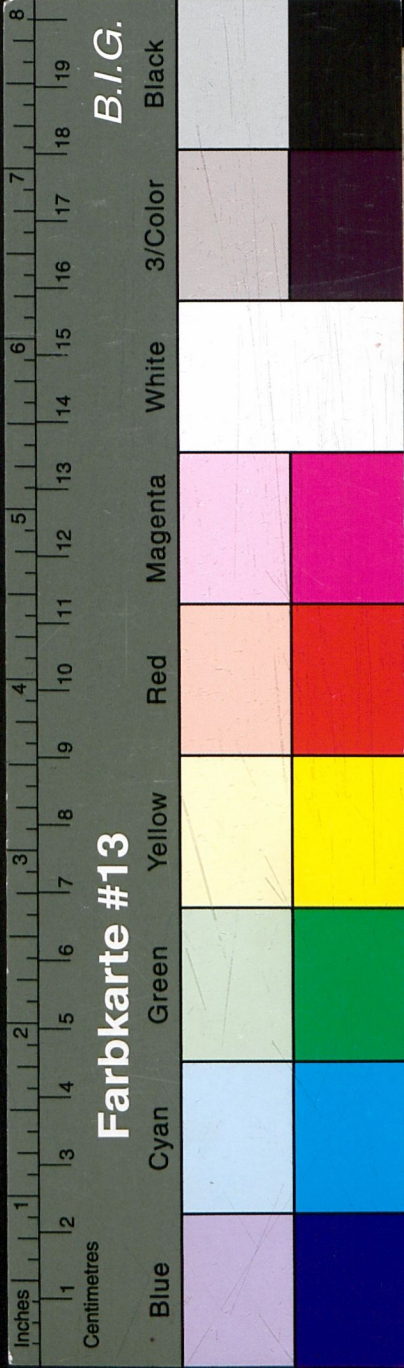
Omnes litterarum Patronos atque Fauto-
res vehementer etiam atque etiam rogamus, ut sua
honorifica praesentia testentur, quanti faciant
hanc festivitatem.

Kopiel 78 M 499 (5)

B.I.G.

Farbkarte #13

1978

M
484
(5)

De
LOCUTIONE EMBLEMATICA

ad Cap. III. Zachar. vers. 9.
differens

VIROS

Illustres, Generosos, Amplissimos, Consultissimos
admodum Reverendos Patronos, & Scholæ Antistites
Spectatissimos, ut et Omnes omnium Ordinum Musarum
Fautores Nobilissimos & Honoratissimos

Ad

Actum Oratorium

Et

Subsequens Examen

Die 29. & 30. Mart. 1773. hor. mat. 9.

In Schola Cotheniensi Reformata

celebrandum,

humanissime invitatur

Joannes Augustus Lüdicke

Con-Rector.

Cothenii, ex Officina Schöndorfiana.

X3063685